

Adrian Tudor-Drăghici

Orașul Eroilor Bătălia de la Podul Jiului

Cronică ilustrată

PRINCEPS
PUBLISHING

București, 2020

Cuprins

Cuvânt înainte	5
Nota autorului	7
România intră în Marele Război	11
Bătălia de la Podul Jiului	21
Ioan C. Popilian, Eroul de la Jiu	29
Mărturiile generalului Titus Gârbea	45
Ziua de 14 octombrie 1916 în presa vremii	49
Represalii ale Administrației germane	53
Târgu Jiu, Orașul Eroilor	59
Calea Eroilor	63
Mărturii peste veac	67
Addenda	73
Bibliografie	90

14 august 1916, seara. Convocat la Palatul Cotroceni, Consiliul de Coroană discută motivele care au determinat guvernul să iasă din neutralitate, cel mai important argument pentru luarea acestei decizii istorice fiind idealul de veacuri: unirea într-un singur stat unitar a tuturor teritoriilor locuite de români.

Regele Ferdinand a concluzionat:

„ Dacă m-am hotărât să fac acest pas grav, e fiindcă după matură chibzuință eu am ajuns la convingerea adâncă și nestrămutată că el corespunde cu adevăratele aspirațiuni ale neamului, a cărui răspundere o port în ceasul de față. Dinastia va urma soarta țării, învingătoare cu ea, sau învinsă cu ea!

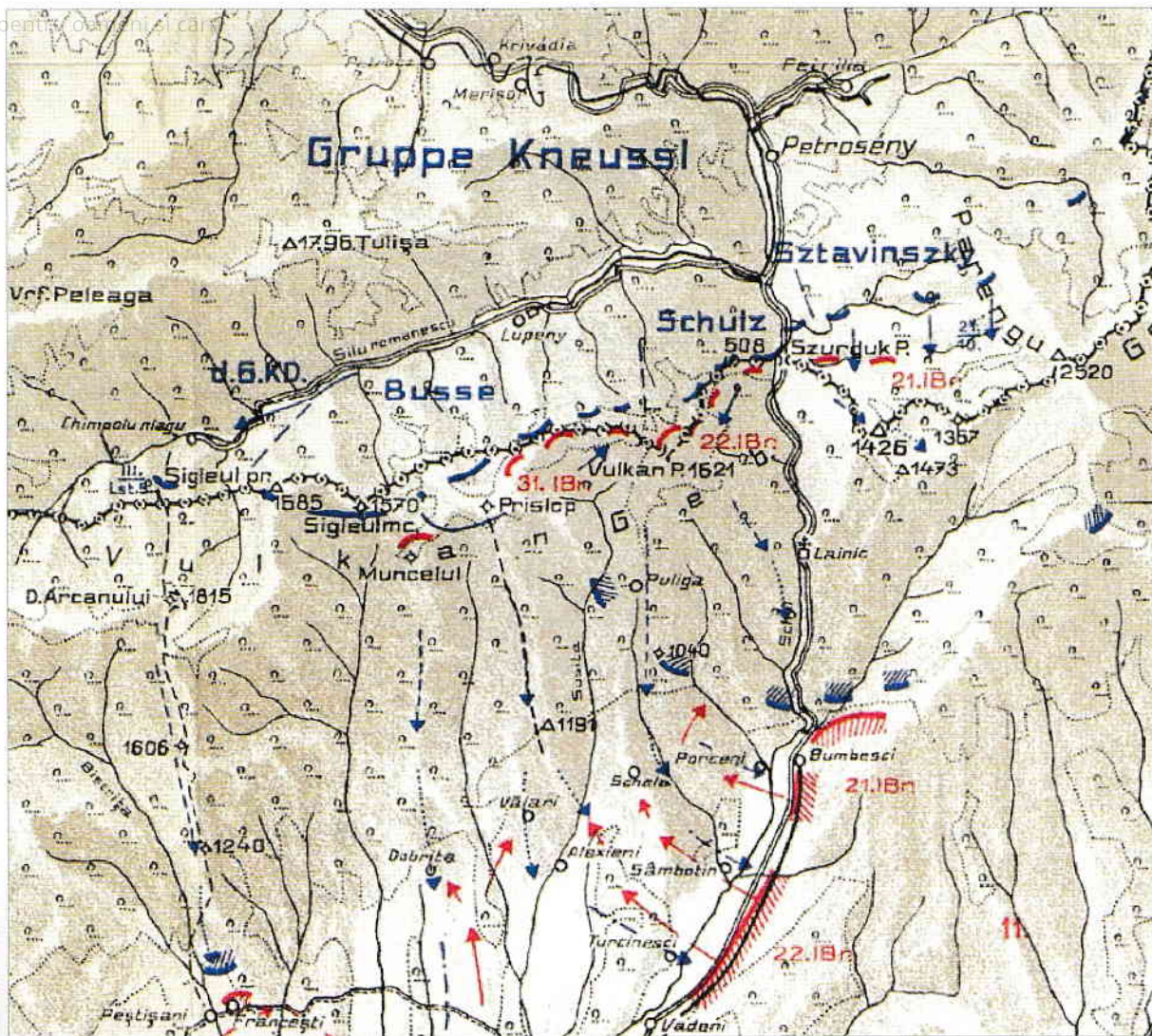
Hotărârile Consiliului de Coroană au fost primite cu entuziasm. Întreg poporul aștepta această decizie. Venise ceasul să arătăm Europei și Lumii întregi că Unirea de la 1859 nu era suficientă. Sosise momentul să facem acest pas uriaș. Puteam juca un rol important în a decide soarta războiului. Doream, trebuia să fim luați în seamă la masa celor puternici. Achitasem doar nota de plată, fără a gusta din meniu.

Armata I, comandată de generalul Ion Culcer, este mobilizată în Oltenia de sub munte. Valea Oltului, Valea Jiului, Pasul Vâlcan, Valea Bistriței, trecătoarea Parângul Mare și toate potecile și drumurile de creastă erau cunoscute în detaliu de trupele noastre.

14 august. Satele gorjene sunt pregătite să întâmpine, după tradiție, Sfânta Maria Mare, această importantă sărbătoare creștină: bucate alese, veștminte bune și horă. Cum se va constata, „hora” ce va începe acum, la propriu și la figurat, avea să fie altfel - mult mai mare, întinsă, pentru a se prinde în ea toți românii; odată pornită, îi va uni pe aceștia pentru vecie.

Ion D. Isac, încartiruit cu trupa la Schela (Rugi), vine acasă la Pojogeni. A doua zi urma să se întoarcă la Regiment. Peste timp, își va aminti:

¹ Ernest Oberlander Târnoaveanu (coord. general), *România în Marele Război*, Ed. Muzeului Național de Istorie a României, București, 2016, p. 20.

Harta primei bătălii din Valea Jiului, 1916

Reproducere după Edmund Glaise-Horstenau, *Austro-Ungaria, Ultimul război 1914-1918*, editată de Ministerul Federal al Apărării și Arhivele Militare din Austria, Viena, 1934, planșa 23.

„Noaptea pe la ora 24, socrul meu Const. Gărăiacu, veteran de la 1877, intră în cameră, mă deșteaptă și-mi spune: «Trag clopotele, s-aude goarna, bat tobele, s-a declarat mobilizarea!»²

Noaptea de 14 spre 15 august. Trupele române trec Carpații. Toate trecătorile spre Transilvania sunt luate cu asalt. Grănicerii austro-ungari opun o ne semnificativă rezistență.

„Ne trebuie Ardealul!”

15 august, ora cinci și jumătate dimineața. Regimentul 18 Gorj trece în Ardeal prin pasul Vâlcan. Încă din anul 1915, când primise inițial misiunea de a executa fortificațiile din munți și de a apăra granița, se aștepta această astrală clipă.

” Conform ordinului de operații nr. 1 din 14 august 1916, Regimentul nr. 18 Gorj, cu gornistii și muzica în cap, la ora 13, s-a pus în marș spre frontieră, urmând itinerariul Sâmbotin – Porceni Bumbești-Jiu - Defileul Jiului, companiile cântând pe rând cântece patriotice.³

16 august, ora șapte și treizeci dimineața. La Petroșani, o delegație civilă întâmpină trupele noastre pentru predarea orașului. Visul începe să devină realitate. Este momentul debutului horei celei mari. Eliberarea fraților de peste munți era posibilă; războiul însă abia acum începe.

17 august. Germania declară război României; peste două zile, i se alătură bulgarii și turcii. Se decide ca ofensiva din Transilvania să fie abordată altfel, importante forțe fiind retrase pentru a întări dispozitivul de sud al frontului, la Dunăre.

Eram într-o situație extremă, de război pe două fronturi cu patru armate inamice: Bulgaria, Turcia, Germania și Austro-Ungaria. Trebuia să ne apărăm granițele naturale (Carpații și Dunărea), care însumau 1400 km.

Partenerii de alianță nu își respectă angajamentele și amână declanșarea ofensivei: Armata Rusă în Galiția și Puterile Antantei în Salonic. România este prinsă de inamic ca într-un clește, întrucât austro-ungarii nu mai sunt atacați din două părți în Transilvania (la nord de ruși, iar la sud și sud-est de

2 Ion D. Isac, *Zile de sbucium și glorie*, vol. I, *Pe Valea Jiului 1916*, Tipografia „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1933, p. 11.

3 General Nicolescu, *Înainte și îndărăt*, apud Octavian Ungureanu, *Epopeea de la Jiu. Antologie*, tipărită cu sprijinul ziarului *Gorjeanul*, Târgu Jiu, 1998, p. 55.

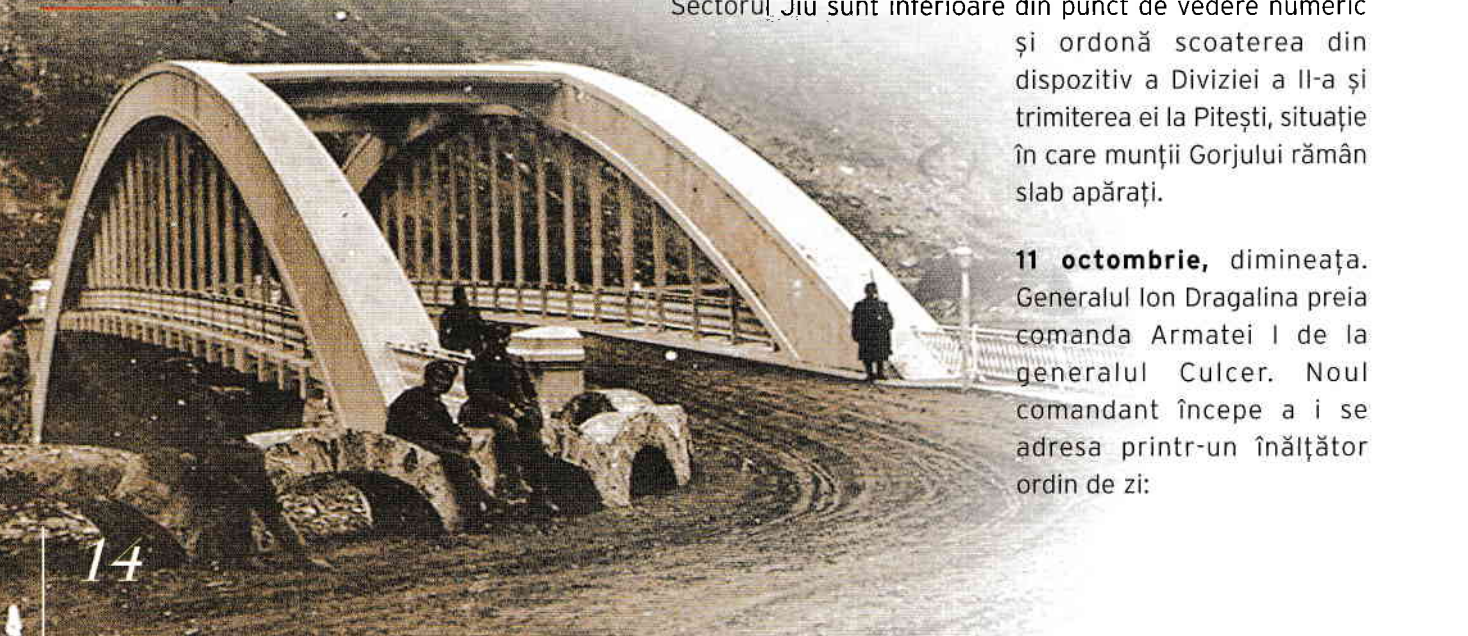
Respect pentru oameni și cărți

Baterie de tunuri în pasul Vâlcan

Reproducere după *În memoria dramaticelor lupte din Valea Jiului în Primul Război Mondial*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018.

Santinele la capătul podului de la Lainici

români), cât despre turci, bulgari și germani, la ordinele feldmareșalului August von Mackensen, aceștia sunt atacați de către Puterile Antantei din sud, la Salonic.

După înfrângerea de la Turtucaia, la începutul lunii septembrie Marele Cartier General retrage șapte divizii de dincolo de Carpați, trimițându-le pe frontul de sud pentru a opri înaintarea trupelor bulgaro-germane spre București, fapt care, coroborat cu oprirea ofensivei în Transilvania, permite trupelor austro-germane să-și organizeze atacul. Armata română este învinsă pe linia Carpaților.

9 octombrie 1916. După două luni de lupte crâncene în Transilvania, cu efectivele împuținate, lipsită de tehnică și sprijin din partea aliaților, armata română nu poate opri trupele germane, mult mai bine pregătite și dotate, din a trece Carpații.

Marele Cartier General apreciază că forțele inamice în Sectorul Jiu sunt inferioare din punct de vedere numeric și ordonă scoaterea din dispozitiv a Diviziei a II-a și trimiterea ei la Pitești, situație în care munții Gorjului rămân slab apărați.

11 octombrie, dimineața. Generalul Ion Dragalina preia comanda Armatei I de la generalul Culcer. Noul comandant începe a i se adresa printr-un înălțător ordin de zi:

„Ofițeri și soldați ai Armatei I române, din acest moment am luat comanda armatei și cer imperios la toți, de la general la soldat: în primul rând apărarea cu viața a sfântului pământ al țării noastre, apărarea vetrei strămoșești, a ogorului și a cinstei numelui de român. Cer la toți cea mai deplină ascultare și cea mai strictă executare a ordinelor. Trupa care nu înaintează, să moară pe loc.

Și ordinul i-a fost respectat cu sfințenie de subordonați, așa cum le ceruse, „de la general la soldat”. Atacul a fost respins, inamicul fiind obligat să se retragă spre Polatiște (Surduc). Izbânda reface moralul soldaților, dându-le o mare încredere în comandantul lor. Din păcate, la numai o zi, pe 12 octombrie, destoinicul general Ion Dragalina este grav rănit în timpul luptelor la podul de lângă Mânăstirea Lainici. Comanda Grupului Jiu este încredințată colonelului Ion Anastasiu.

Suntem victorioși, dar ne retragem

Marele Cartier General ordonă trupelor din defileu să se retragă, strategic, la „porțile Olteniei” în vederea pregătirii pentru contraofensivă, frontul fiind stabilit în mai multe puncte pe linia de nord a Gorjului. Profitând de situația nou creată, inamicul înaintează spre sud. Poiana lui Mihai Vodă, situată în pasul Vulcan, unde voievodul primei noastre uniri și-a petrecut ultima sa noapte în Țara Românească, ajunge în mâinile bavarezilor, ca de

Armata Română trece Carpații: „Ne-așteaptă izbânda, ne-așteaptă și frații, cu inima la trecători”

(Reproducere după *În memoria dramaticelor lupte din Valea Jiului în Primul Război Mondial*, Editura Măiastra, Târgu Jiu, 2018.)

GENERALII LUPTELOR DE LA JIU

altfel și alte localități de sub munte. De la Dobrița (locul de baștină al familiei generalului Ion Culcer) pe la Văləri, Vaideei, Schela, Arsuri, Porceni și până la gura Sadului, întreaga regiune a munților din dreapta Jiului este ocupată de inamic, întrucât numai „o linie rară de ostași schițează apărarea”. Este creată astfel prima breșă în linia de apărare a frontului românesc.

” O pradă bogată cade în mâinile inamicului. La Vaideei, detașamentul Homoriceanu, în forță de aproape două batalioane, cu două companii din 58, [...] cu bicicliști, cu călărași, grămadit fără măsuri de pază, cade peșcheș în mâinile dușmanului, fără să tragă un foc.

Sublocotenentul în rezervă Bardan Ion, învățător din Târgu Cărbunești, nu voiește să se supună destinului vitreg; ia formație de luptă cu plutonul, se aruncă la baionetă în rândurile dușmane, să le spargă, să facă poartă de scăpare. Cad polog mulți bavarezi, în dreapta și în stânga; și după ce-și răsbună moartea, cade și el, străpuns dintr-o dată de mai multe baionete.⁴

Pentru soldații din tranșee, Gorjul era „acasă”, așa că gestul eroic al sublocotenentului Bardan Ion nu

⁴ Ion D. Isac, *op. cit.*, pp. 96-97.

Ion Dragalina (16 dec. 1860 - 24 oct. 1916)

În 1877, demisionează din Armata Austro-Ungară și trece granița în România. A fost încadrat în Armata Română cu gradul de sublocotenent.

Ion Anastasiu (10 iunie 1864 - 1946)

Colonel în timpul luptelor de la Jiu. La 14 octombrie, preia de la generalul Dragalina comanda trupelor din defileu și le conduce la victorie.

Ion Culcer (29 iulie 1853 - sept. 1928)

General și om politic, guvernator al Cadrilaterului (1913), secretar general al Ministerului de Război (1904), ministru al Lucrărilor Publice (1918) și senator (1923). Este înmormântat în Cimitirul Eroilor din Târgu Jiu.

Res **surprinde**, fiind o premoniție a ceea ce urma să se întâmple, peste numai două zile, la Podul Jiului din Târgu Jiu.

Comandamentul trupelor germane pregătește intens atacul pentru cucerirea întregului județ Gorj. Ținta principală: Târgu Jiu, de care îi despart doar 20 de kilometri.

13 octombrie. Munții unde, de-a lungul veacurilor, se adăpostea populația vitregită, fugind din fața năvălirilor de tot felul, ori unde hălăduiau haiducii nu mai sunt ai noștri. Din fața tăvălugului german, populația satelor plecase în pribegie, încărcându-și în carele cu boi sau în căruțe o parte din agoniseala lor de-o viață.

Pe unde trec, bavarezii jefuiesc și fură. De la Frâncești (Peștișani) până la Bumbești, se ospătează cu ceea ce găsesc în gospodării: vite, păsări, băutură.

Sublocotenent Bardan Ion

” În lagărul dușman veselie mare. Lumini vii de focuri aprinse pe toți munții. Rachetele de diferite culori se ridică încontinuu, marcând locul până unde a ajuns infanteria.⁵

Hora cea mare „pornită” în noaptea de Sântămărie părea a se fi „spart”. Rănit, de pe targă, înainte de a fi transportat la Spitalul Militar din Craiova și apoi la Spitalul Colentina din București, unde va deceda, bravul general Dragalina dă un ultim ordin:

” **Nu evacuați pe nimeni, luptați așa cum am hotărât, nemții nu pot trece trecătorile apărute de noi.**

Era târziu. Populația începuse „să curgă” spre sud; apele Jiului, învolburate în acea perioadă, întregesc parcă dramaticul tablou al bejeniei. Sosind de pe front, Ecaterina Teodoroiu își găsește casa părintească pustie, cum aproape pustiu și în întuneric era și orașul. Tatăl, mama și surorile îi plecaseră în pribegie. Căzând la datorie, nu i-a mai întâlnit.

13 octombrie, seara. Colonelul Anastasiu ține, la Târgu Jiu, „un mare sfat al ofițerilor comandanți de pe frontul Jiului” pentru a pregăti contraofensiva din ziua următoare. Sunt luate decizii, sunt date

⁵ Ion D. Isac, *op. cit.*, p. 102.

Defileul Jiului, pasul Surduc: trupele germane înaintază spre Oltenia

Colecția Adrian Tudor-Drăghici.

ordine. Misiune de îndeplinit: „Vom libera satele, ne vom lua munții înapoi.”⁶

14 octombrie. De dimineață sosesc ajutoarele pentru întărirea liniei de apărare. Ordinul de contraofensivă este pus în aplicare. De la Gura Sadului (intrarea în defileu) până la Valea Bistriței, la Peștișani, trupele noastre resping, în primă fază, germanii, apoi contraatacă.

O confruntare are loc pe câmpul de la Rasovița, la 15 km vest de Târgu Jiu. Românii distrug Batalionul 3 și Regimentul 3 infanterie germane, care ocupaseră satul. Sunt luați 480 de prizonieri, restul trupelor renunțând la harnașament și fugind prin pădurea Leleștilor, spre munte. Frâncestiul, sat al comunei Peștișani, nu poate fi cucerit de nemți. Cavaleria germană este alungată peste munte cu

sprijinul Batalionului 3, condus de colonelul Dejoianu, venit „în fugă” de la Cerna.

Aflat la Bumbesti, sublocotenentul Pătrășcoiu Nicolae observă sub un dâmb al satului natal Arsuri⁷ o baterie de artilerie a inamicului. În atacul de eliberare a Sâmbotinului și-a fixat ca obiectiv și capturarea tunurilor:

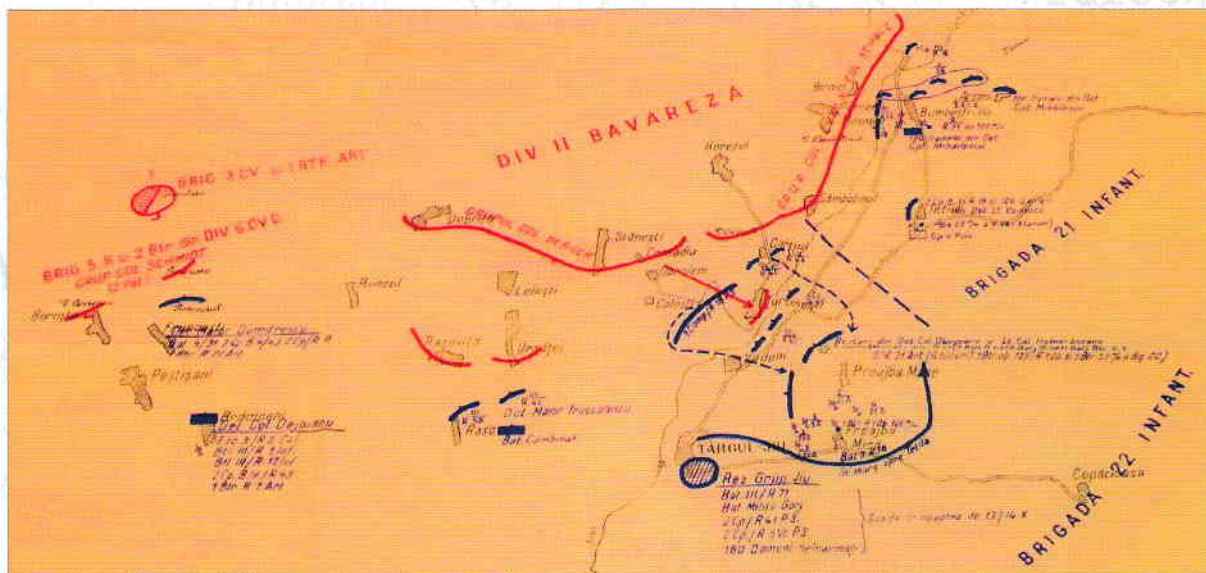
” Deși împuținați de gloanțe și proiectile de tun [...], [sublocotenentul Pătrășcoiu Nicolae și subordonații săi, n.a.] împrăștie perdeaua de trăgători inamici, înaintază [...] pe cărări cunoscute și pe la ora 9 din noapte sunt lângă tunuri. [...] Două baterii, a 7-a și a 8-a obuziere de 105, din regimentul 21 artilerie cu ante-trenurile așezate în vale, o căruță cu telefoane, și mult material de război, sunt capturate.”⁸

⁶ Ion D. Isac, *op. cit.*, p. 103.

⁷ Sâmbotin, comuna Schela.

Respîn confruntarea cu inamicul, armata romînă zdrobește divizia 11-a bavareză: „Peste 2500 de oameni prizonieri, răniți ori morți, au rămas în mâinile noastre.” Germanii și austro-ungarii au fost bătuți. Am fost victorioși pe tot frontul Jiului. Aruncate sau pierdute, pe drumul fugii rușinoase se vedeau căștile cu turlă. Mândria germană a fost înfrîntă. În sate și în munți, limbile focurilor inamicului au pâlpâit, au fumezat, iar apoi s-au stins definitiv. Bătălia era pierdută în seara zilei de 13; pe 14, victoria era a noastră.

Generalul Falkenhaym, comandantul armatei germane, a recunoscut înfrîngerea trupelor sale.

Bătălia de la Jiu. Situația din seara zilei de 13 octombrie 1916

Extras din „Schița No 52”, Marele Cartier General, 1916.